HOTĂRÂREA CURȚII (camera a doua)

15 iulie 2010*

În cauza C-256/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolelor 68 CE și 234 CE de Bundesgerichtshof (Germania), prin decizia din 10 iunie 2009, primită de Curte la 10 iulie 2009, în procedura

Bianca Purrucker

împotriva

Guillermo Vallés Pérez,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul J. N. Cunha Rodrigues, președinte de cameră, doamna P. Lindh, domnii A. Rosas (raportor), U. Lõhmus și A. Arabadjiev, judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: doamna E. Sharpston,
grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 17 martie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna Purrucker, de B. Steinacker, Rechtsanwältin;

— pentru guvernul german, de domnul J. Möller și de doamna J. Kemper, în calitate de agenți;

— pentru guvernul ceh, de domnul M. Smolek, în calitate de agent;

— pentru guvernul spaniol, de domnul J. López-Medel Báscones, în calitate de agent;

— pentru guvernul italian, de doamna G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de doamna G. Russo, avvocato dello Statto;

— pentru guvernul maghiar, de doamnele R. Somssich și K. Szíjjártó, precum și de domnul S. Boreczki, în calitate de agenți;

— pentru guvernul portughez, de domnul L. Inez Fernandes, în calitate de agent;

— pentru guvernul Regatului Unit, de doamna H. Walker, în calitate de agent, asistată de doamna K. Smith, barrister;

— pentru Comisia Europeană, de doamnele A.-M. Rouchaud-Joët și S. Grünheid, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 mai 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea Regulamentului (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui recurs introdus la Bundesgerichtshof de doamna Purrucker, mama copiilor Merlín și Samira Purrucker, împotriva hotărârii pronunțate de Oberlandesgericht Stuttgart (Germania) la 22 septembrie 2008, în măsura în care prin această hotărâre se acordă *exequatur*-ul unei hotărâri judecătorești pronunțate de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial (Spania) prin care acești copii au fost încredințați tatălui acestora.

Cadrul juridic

3 Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii a fost semnată la 25 octombrie 1980 în cadrul Conferinței de la Haga de drept internațional privat (denumită în continuare „Convenția de la Haga din 1980”). Aceasta a intrat în vigoare la 1 decembrie 1983. Toate statele membre ale Uniunii Europene sunt părți contractante la aceasta.

4 Această convenție cuprinde diferite dispoziții care vizează înapoierea imediată a unui copil deplasat sau reținut ilicit.

5 Articolul 16 din Convenția de la Haga din 1980 prevede printre altele că, după ce vor fi fost informate despre deplasarea ilicită a unui copil sau despre neînapoierea sa, autoritățile judiciare ale statului contractant unde copilul a fost deplasat sau reținut nu vor mai putea statua pe fond asupra încredințării până când nu se va stabili că nu sunt întrunite condițiile convenției menționate pentru înapoierea copilului.

6 Convenția asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor a fost semnată la 19 octombrie 1996, tot în cadrul Conferinței de la Haga de drept internațional privat (denumită în continuare „Convenția de la Haga din 1996”). Aceasta a înlocuit Convenția din 5 octombrie 1961 privind competența autorităților și legea aplicabilă în privința protecției minorilor.

7 Anumite state membre, în special Republica Federală Germania și Regatul Spaniei, nu au ratificat această convenție. Statele respective sunt autorizate să procedeze astfel prin Decizia 2008/431/CE a Consiliului din 5 iunie 2008 de autorizare a anumitor state membre în vederea ratificării sau a aderării la Convenția de la Haga din 1996 asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor, în interesul Comunității Europene, și de autorizare a anumitor state membre în vederea efectuării unei declarații privind aplicarea normelor interne relevante de drept comunitar (JO L 151, p. 36).

8 Articolul 11 din Convenția de la Haga din 1996, care face parte din capitolul II din aceasta, intitulat „Competența ", are următorul cuprins:

„(1) În toate cazurile de urgență, autoritățile din orice stat contractant, pe al cărui teritoriu se află copilul sau bunurile sale, au competență de a lua măsurile necesare de protecție.

(2) Măsurile luate conform alineatului precedent cu privire la un copil care are reședința obișnuită într-un stat contractant își încetează efectele de îndată ce autoritățile competente potrivit articolelor 5-10 au luat măsurile impuse de situație.

(3) Măsurile luate conform alineatului (1) cu privire la un copil care are reședința obișnuită într-un stat necontractant își încetează efectele în fiecare stat contractant de îndată ce măsurile impuse de situație și luate de autoritățile unui alt stat sunt recunoscute în statul contractant în cauză."

9 Articolul 23 din Convenția de la Haga din 1996, care face parte din capitolul IV din aceasta, intitulat „Recunoașterea și executarea", prevede:

„(1) Măsurile luate de către autoritățile unui stat contractant sunt recunoscute de plin drept în alte state contractante.

(2) Recunoașterea poate fi refuzată în următoarele cazuri:

(a) dacă măsura a fost luată de către autoritatea a cărei competență nu a fost stabilită pe unul dintre temeiurile prevăzute pentru aceasta în capitolul II;

[…]"

10 Articolul 26 din convenția menționată, care face parte din același capitol al acesteia, prevede:

„(1) Dacă măsurile luate într-un stat contractant și care sunt executorii presupun acte de executare într-un alt stat contractant, ele sunt, în acest alt stat, declarate executorii sau înregistrate în vederea executării, la solicitarea oricărei părți interesate, potrivit procedurii prevăzute de legea acestui stat.

[…]

(3) Declarația de *exequatur* ori de înregistrare nu poate fi refuzată decât pentru unul dintre motivele prevăzute la articolul 23 alineatul (2)."

11 Articolul 31 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74) prevede:

„Măsurile provizorii și de conservare prevăzute de legislația unui stat membru pot fi solicitate instanțelor statului în cauză chiar dacă, în temeiul prezentului regulament, o instanță dintr-un alt stat membru este competentă să judece cauza pe fond."

12 Convenția de la Bruxelles din 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Convenția din 9 octombrie 1978 privind aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (JO L 304, p. 1, și – text modificat – p. 77, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 16), prin Convenția din 25 octombrie 1982 privind aderarea Republicii Elene (JO L 388, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 118), prin Convenția din 26 mai 1989 privind aderarea Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze (JO L 285, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 11, p. 3) și prin Convenția din 29 noiembrie 1996 privind aderarea Republicii Austria, a Republicii Finlanda și a Regatului Suediei (JO 1997, C 15, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 11, p. 164, denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles"), cuprindea la articolul 24 o dispoziție similară.

13 Anterior intrării în vigoare a Regulamentului nr. 2201/2003, Consiliul Uniunii Europene elaborase, în temeiul articolului K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, prin Actul din 28 mai 1998, Convenția privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială (JO C 221, p. 1, Ediție specială,

19/vol. 11, p. 243, denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles II"). Această convenție nu a intrat în vigoare. În măsura în care textul acesteia a servit drept sursă de inspirație pentru textul Regulamentului nr. 2201/2003, raportul explicativ privind convenția menționată (JO 1998, C 221, p. 27), elaborat de doamna A. Borrás (denumit în continuare „raportul Borrás"), a fost invocat pentru a clarifica interpretarea acestui regulament.

14 Regulamentul nr. 2201/2003 a fost precedat de Regulamentul (CE) nr. 1347/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești față de copiii comuni (JO L 160, p. 19). Regulamentul nr. 1347/2000 a fost abrogat prin Regulamentul nr. 2201/2003, al cărui domeniu de aplicare este mai larg.

15 Considerentele (12), (16), (21), precum și (24) ale Regulamentului nr. 2201/2003 prevăd:

„(12) Temeiurile de competență stabilite prin prezentul regulament în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și, în special, de criteriul proximității. Prin urmare, ar trebui să fie competente în primul rând instanțele statului membru în care copilul își are reședința obișnuită, cu excepția unor cazuri de schimbare a reședinței copilului sau ca urmare a unui acord încheiat între titularii răspunderii părintești.

[…]

(16) Prezentul regulament nu împiedică instanțele unui stat membru să ia, în caz de urgență, măsuri provizorii sau asiguratorii privind persoanele și bunurile aflate în acest stat.

[…]

(21) Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate într-un stat membru ar trebui să se bazeze pe principiul încrederii reciproce, iar motivele de refuz al recunoașterii ar trebui reduse la minimul necesar.

[…]

(24) Ar trebui ca certificatul eliberat pentru facilitarea executării hotărârii judecătorești să nu poată fi supus niciunei căi de atac. Ar trebui ca acesta să facă obiectul unei acțiuni în rectificare numai în caz de eroare materială, de exemplu, în cazul în care certificatul nu reflectă corect conținutul hotărârii."

16 Conform articolului 2 din Regulamentul nr. 2201/2003:

„În sensul prezentului regulament:

1. «instanță judecătorească» înseamnă toate autoritățile din statele membre competente în materiile care intră sub incidența domeniului de aplicare al prezentului regulament în temeiul articolului 1;

[…]

4. «hotărâre judecătorească» […] înseamnă orice hotărâre judecătorească privind răspunderea părintească pronunțată de o instanță judecătorească a unui stat membru, oricare ar fi denumirea hotărârii, inclusiv termenii «decizie», «sentință» sau «ordonanță»;

[…]

7. «răspundere părintească» înseamnă ansamblul drepturilor și obligațiilor conferite unei persoane fizice sau unei persoane juridice în temeiul unei hotărâri judecătorești, al unui act cu putere de lege sau al unui acord în vigoare privind persoana sau bunurile unui copil. Aceasta cuprinde în special încredințarea și dreptul de vizită;

[…]

9. «încredințare» înseamnă drepturile și obligațiile privind îngrijirea persoanei unui copil, în special dreptul de a decide asupra locului său de reședință;

[…]

11. «deplasare sau reținere ilicită a unui copil» înseamnă deplasarea sau reținerea unui copil în cazul în care:

(a) a avut loc o încălcare adusă încredințării dobândite printr-o hotărâre judecătorească, printr-un act cu putere de lege sau printr-un acord în vigoare în temeiul legislației statului membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale

și

(b) sub rezerva ca încredințarea să fi fost exercitată efectiv, singur sau împreună, în momentul deplasării sau reținerii, sau ar fi fost exercitată dacă nu ar fi survenit aceste evenimente. Încredințarea se consideră ca fiind exercitată împreună atunci când unul dintre titularii răspunderii părintești nu poate, în temeiul unei hotărâri judecătorești sau ca efect al legii, să decidă asupra locului de reședință a copilului fără consimțământul celuilalt titular al răspunderii părintești."

17 Articolul 8 alineatul (1) din acest regulament prevede:

„Instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în acest stat membru la momentul la care instanța este sesizată."

18 Articolul 9 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede:

„În cazul în care copilul se mută în mod legal dintr-un stat membru în altul și dobândește o nouă reședință obișnuită, instanțele judecătorești din statul membru al fostei reședințe obișnuite a copilului își păstrează competența, prin derogare de la articolul 8, pe o perioadă de trei luni de la mutare, pentru modificarea unei hotărâri privind dreptul de vizită pronunțată în acest stat membru înainte de mutarea copilului, în cazul în care titularul dreptului de vizită în temeiul hotărârii privind dreptul de vizită continuă să locuiască în mod obișnuit în statul membru al fostei reședințe obișnuite a copilului."

19 Articolul 10 din același regulament prevede:

„În caz de deplasare sau de reținere ilicită a unui copil, instanțele judecătorești din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sale sau a reținerii sale ilicite rămân competente până în momentul în care copilul dobândește o reședință obișnuită într-un alt stat membru […]”

20 Articolul 19 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede:

„În cazul în care acțiuni referitoare la răspunderea părintească privind un copil, având același obiect și aceeași cauză, se introduc în fața instanțelor judecătorești din state membre diferite, instanța sesizată în al doilea rând suspendă din oficiu procedura până când se stabilește competența primei instanțe sesizate.”

21 Articolul 20 din acest regulament, intitulat „Măsuri provizorii și asiguratorii”, prevede:

„(1) În caz de urgență, dispozițiile prezentului regulament nu împiedică instanțele judecătorești dintr-un stat membru să ia măsuri provizorii sau asiguratorii cu privire la persoanele sau bunurile prezente în acest stat, prevăzute de dreptul acestui stat membru, chiar dacă, în temeiul prezentului regulament, o instanță dintr-un alt stat membru este competentă pentru soluționarea cauzei pe fond.

(2) Măsurile luate în conformitate cu alineatul (1) încetează să producă efecte atunci când instanța din statul membru competentă în temeiul prezentului regulament pentru soluționarea cauzei pe fond a luat măsurile pe care le consideră corespunzătoare.”

22 Articolul 21 și următoarele din regulamentul menționat se referă la recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești. Articolul 21 alineatul (1) menționat prevede în special că hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură.

23 Potrivit articolului 24 din Regulamentul nr. 2201/2003, competența instanței judecătorești din statul membru de origine nu poate fi controlată.

24 Articolul 39 din acest regulament prevede eliberarea unui certificat. Astfel cum rezultă din anexa II la regulamentul menționat, care indică mențiunile ce figurează pe certificatul respectiv, acesta precizează diferite elemente ale procedurii, printre altele, atestarea caracterului executoriu și a notificării/comunicării unei hotărâri judecătorești.

25 Articolul 46 din același regulament prevede:

„Actele autentice primite și executorii într-un stat membru, precum și acordurile între părți, executorii în statul membru de origine, sunt recunoscute și considerate executorii în aceleași condiții ca și hotărârile."

26 Articolul 60 din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că acest regulament prevalează, printre altele, asupra Convenției de la Haga din 1980. Articolul 61 din regulamentul menționat se referă la raporturile dintre acesta din urmă și Convenția de la Haga din 1996.

Situația de fapt din acțiunea principală și procedurile în curs

27 Rezultă din decizia de trimitere că, la mijlocul anului 2005, doamna Purrucker s-a mutat în Spania pentru a locui cu domnul Vallés Pérez. Ea a născut prematur gemeni în cursul lunii mai 2006. Băiatul, Merlín, a putut părăsi spitalul în cursul lunii septembrie 2006. Fiica, Samira, nu a putut părăsi spitalul decât în cursul lunii martie 2007, în urma unor complicații survenite între timp.

28 Anterior, raporturile dintre doamna Purrucker și domnul Vallés Pérez se deteriorase-ră, iar doamna Purrucker dorea să se întoarcă în Germania împreună cu copiii săi, în timp ce, într-o primă etapă, domnul Vallés Pérez s-a opus în acest sens. La 30 ianuarie 2007, părțile au încheiat un acord autentificat la notar care trebuia să fie aprobat de o instanță pentru a fi executoriu. Clauzele 2 și 3 din acest acord au următorul cuprins:

„În al doilea rând – Se decide că copiii minori ai cuplului se află sub autoritatea părintească a tatălui și a mamei fiind încredințați ambilor, fără a aduce atingere dreptului de vizită de care dispune tatăl față de copiii săi și pe care îl poate exercita liber în orice moment și la alegerea sa, fiind stabilit că părțile convin să fixeze locul de reședință în modul prevăzut la punctul 3 de mai jos.

În al treilea rând – În ceea ce privește locul de reședință al mamei și al copiilor, se stabilește că doamna Purrucker se mută cu aceștia în Germania unde își stabilește reședința permanentă pe care o comunică tatălui copiilor, care își dă expres acordul în privința mutării mamei împreună cu copiii în țara menționată, fiind stabilit că mama recunoaște dreptul de vizită al tatălui și că îi permite acestuia să îi viziteze în orice moment pe copiii săi, la alegerea sa, după ce a comunicat în prealabil mamei datele de

vizită. Locul de reședință este stabilit pe durată nedeterminată și aceasta fără a aduce atingere deciziilor pe care copiii cuplului le pot lua când devin majori."

29 Doamna Purrucker avea intenția să se întoarcă în Germania cu fiul său D., născut dintr-o uniune anterioară, precum și împreună cu copiii săi, Merlín și Samira.

30 Ca urmare a unor complicații și a necesității de a suporta o intervenție chirurgicală, copilul Samira nu a putut părăsi spitalul. În consecință, doamna Purrucker a plecat în Germania cu fiul său Merlín la 2 februarie 2007. Conform declarațiilor doamnei Purrucker la instanța de trimitere, fiica sa Samira trebuia de asemenea să fie adusă în Germania, după ieșirea sa din spital.

31 Sunt în curs trei proceduri între părțile din acțiunea principală:

— prima, în Spania, având ca obiect luarea unor măsuri provizorii, introdusă de domnul Vallés Pérez. Se pare că, în anumite condiții, această procedură ar putea fi considerată o procedură pe fond având ca obiect încredințarea copiilor Merlín și Samira;

— a doua, în Germania, introdusă de doamna Purrucker, având ca obiect încredințarea acelorași copii, și

— a treia, în Germania, introdusă de domnul Vallés Pérez, având ca obiect *exequatur*-ul hotărârii judecătorești pronunțate de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial prin care s-au luat anumite măsuri provizorii. Este vorba despre procedura în care s-a formulat cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare.

Procedura inițiată în Spania în scopul luării unor măsuri provizorii

32 Întrucât nu a considerat că trebuia să mai respecte acordul autentificat la notar, domnul Vallés Pérez a inițiat în cursul lunii iunie 2007, la Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, o procedură în vederea luării unor măsuri provizorii și, în special, de încredințare a copiilor Samira și Merlín.

33 Ședința a avut loc la 26 septembrie 2007. Doamna Purrucker a prezentat observații și a fost reprezentată în ședință.

34 Prin hotărârea din 8 noiembrie 2007, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial a adoptat măsuri urgente și provizorii.

35 Astfel cum rezultă din această hotărâre, anexată la observațiile prezentate de doamna Purrucker în fața Curții, instanța judecătorească spaniolă menționată arată:

„În plus față de dreptul material spaniol vizat, acțiunea se întemeiază pe [Convenția de la Haga din 1980] (articolele 1 și 2), precum și pe Regulamentul […] nr. 2201/2003 și pe Acordul dintre Regatul Spaniei și Republica Federală Germania din 14 noiembrie 1983 privind competența instanțelor judecătorești spaniole (articolul 8)."

36 La punctul 3 din motivare, hotărârea respectivă cuprinde următoarele considerații:

„În al treilea rând – Mai întâi, având în vedere dreptul european invocat și convențiile ratificate de Regatul Spaniei și de Republica Federală Germania în materia dreptului familiei, a încredințării și a dreptului la pensie alimentară pentru copiii minori, această instanță judecătorească este perfect competentă, întrucât părinții au avut reședința în Spania, iar ultimul domiciliu familial a fost stabilit acolo (articolul 769 alineatul 3 din [Codul de procedură civilă spaniol (Ley de Enjuiciamiento Civil)]; articolul 1 din [Convenția de la Haga din 1980] – instanța judecătorească competentă este cea de la locul în care minorul are reședința obișnuită – recensământul a stabilit prezența lui Merlín la Colmenarejo, iar reședința sa obișnuită era în Spania până la plecarea sa în Germania la 2 februarie 2007).

În plus, reclamantul este spaniol, are reședința obișnuită în Spania și este vorba despre prima procedură introdusă în această cauză în Spania. Această instanță judecătorească și-a declarat competența în ordonanța privind admisibilitatea acțiunii din 28 iunie și în ordonanța ulterioară din 20 septembrie. În consecință, Tribunalul din Albstadt trebuie, dacă este cazul, să fie cel care își va declina din oficiu competența în favoarea instanței judecătorești spaniole, conform articolului 19 din [Regulamentul nr. 2201/2003]. Declinarea din oficiu a competenței nu se va putea produce decât dacă părțile au introdus la instanțe judecătorești din diferite state membre cereri referitoare la răspunderea părintească privind un minor, având același obiect și aceeași cauză. Or, rezultă că procedura inițiată ulterior în Germania de Bianca Purrucker este o procedură simplificată având ca scop obligarea tatălui, Guillermo Vallés, la plata unei pensii alimentare pentru copilul Merlín. Această procedură a fost înregistrată cu numărul 8FH13/07 la Tribunalul pentru Familie din Albstadt.

În cursul ședinței, avocatul doamnei Bianca Purrucker a invocat necompetența acestei instanțe judecătorești pentru motivul, pe de o parte, că Merlín avea reședința obișnuită în Germania și că, în consecință, interesele acestui minor trebuiau să fie examinate în Germania și, pe de altă parte, că exista un acord privat între părți.

Reclamantul se opune [trimiterii cauzei la instanța judecătorească germană], având în vedere că nu cunoaște starea reală de sănătate a lui Merlín, că nu se știe dacă mama va reveni vreodată în Spania și că mama a plecat atunci când Samira era în mare pericol de moarte. În plus, acordul privat nu este ratificat judiciar, nu a fost aprobat de Ministerul Public și a putut fi semnat sub presiune și prin înșelătorie.

În cursul ședinței, Ministerul Public a declarat că această instanță judecătorească este competentă pentru motivul că acordul dintre părți nu este consfințit de instanță și că nu este necesar să se adopte în mod urgent măsuri provizorii. Acesta amintește competența instanței spaniole de la locul unde se află domiciliul obișnuit al reclamantului în Spania, documentul care constată acordul privat care s-a încheiat în Spania și nașterea minorului Merlín în Spania; acesta are dubii în privința caracterului legal al ieșirii lui Merlín de pe teritoriul spaniol.

În consecință, se confirmă competența acestei instanțe judecătorești de a se pronunța asupra cererii privind măsuri provizorii."

37 Astfel cum menționează Bundesgerichtshof în decizia de trimitere, măsurile provizorii adoptate au următorul cuprins:

„Instanța, pronunțându-se asupra cererii formulate de domnul Guillermo Vallés Pérez împotriva doamnei Bianca Purrucker, adoptă, cu titlu preventiv, următoarea măsură provizorie urgentă și imediată:

1. Încredințarea comună către tată, domnul Guillermo Vallés Pérez, a celor doi copii, Samira și Merlín Vallés Purrucker; ambii părinți păstrează autoritatea părintească.

În vederea executării prezentei măsuri, mama trebuie să returneze fiul minor Merlín tatălui său domiciliat în Spania. Trebuie luate măsuri adaptate pentru a permite mamei să călătorească cu băiatul și să îi viziteze pe Samira și pe Merlín de fiecare dată când va dori; în acest sens, o locuință, care poate servi drept loc de întâlnire familial, trebuie să i se pună la dispoziție mamei sau îi poate fi pusă la dispoziție de un membru al familiei sau de persoana de încredere care trebuie să fie prezentă în cursul vizitelor, cât timp mama stă cu copiii, fiind stabilit că poate fi vorba despre locuința tatălui în cazul în care părțile ar ajunge la un acord reciproc asupra acestui aspect.

2. Interdicția de a părăsi teritoriul spaniol împreună cu copiii fără autorizarea prealabilă a instanței.

3. Remiterea pașaportului fiecăruia dintre copii în posesia părintelui care exercită încredințarea.

4. Orice schimbare a domiciliului celor doi copii, Samira și Merlín, este condiționată de o autorizare prealabilă din partea instanței.

5. Nu se stabilește nicio obligație de întreținere în sarcina mamei.

Nu se stabilește nicio obligație de plată a cheltuielilor de judecată.

În cazul introducerii unei proceduri pe fond, prezenta ordonanță este înregistrată în actele de procedură corespondente.

Prezenta ordonanță trebuie notificată părților și Ministerului Public conform normelor prevăzute și cu mențiunea că împotriva acesteia se poate declara recurs."

38 Astfel cum rezultă din documentele anexate la observațiile formulate de doamna Purrucker, hotărârea pronunțată de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial din 8 noiembrie 2007 a fost rectificată prin hotărârea din 28 noiembrie 2007. Punctul 1 din dispozitiv a fost rectificat în sensul că se dispune „încredințarea" către tată, iar nu „încredințarea comună".

39 La 11 ianuarie 2008, în temeiul articolului 39 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial a eliberat un certificat prin care a atestat că hotărârea sa este executorie și a fost notificată.

40 Se pare că domnul Vallés Pérez a introdus o acțiune pe fond, că instanța judecătorească sesizată s-a pronunțat asupra acesteia la 28 octombrie 2008 și că a fost declarat recurs împotriva hotărârii astfel pronunțate.

Procedura inițiată în Germania având ca obiect încredințarea

41 La 20 septembrie 2007, și anume anterior hotărârii pronunțate de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, doamna Purrucker solicitase, printr-o acțiune pe fond intentată la Amtsgericht Albstadt (Tribunalul de Primă Instanță din Albstadt, Germania), să îi fie încredințați copiii Merlín și Samira. În temeiul articolului 16 din Convenția de la Haga din 1980, procedura privind încredințarea a fost suspendată din 19 martie până la 28 mai 2008, iar ulterior a fost repartizată la Amtsgericht Stuttgart (Germania), conform articolului 13 din Legea privind executarea și

aplicarea anumitor instrumente juridice în materia dreptului internațional al familiei (Gesetz zur Aus- und Durchführung bestimmter Rechtsinstrumente auf dem Gebiet des internationalen Familienrechts). Amtsgericht Stuttgart a refuzat să adopte o nouă măsură provizorie referitoare la încredințarea celor doi copii avuți în vedere. Instanța nu s-a pronunțat asupra fondului cauzei, ci a exprimat dubii cu privire la competența sa internațională. Printr-o hotărâre din 8 decembrie 2008, aceasta a constatat că, prin hotărârea din 28 octombrie 2008, menționată la punctul 40 din prezenta hotărâre, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial s-a declarat ca fiind prima instanță sesizată în sensul articolului 16 și al articolului 19 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2201/2003. În consecință, conform articolului 19 alineatul (2) din regulamentul menționat, Amtsgericht Stuttgart a suspendat procedura până la data la care hotărârea pronunțată de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial va fi dobândit autoritate de lucru judecat.

42 Doamna Purrucker a declarat recurs împotriva hotărârii pronunțate de Amtsgericht Stuttgart. La 14 mai 2009, Oberlandesgericht Stuttgart a anulat hotărârea menționată și a trimis cauza spre rejudecare la Amtsgericht Stuttgart în vederea adoptării unei noi hotărâri. Oberlandesgericht Stuttgart a considerat că o instanță judecătorească are obligația să își verifice singură competența și că articolul 19 din Regulamentul nr. 2201/2003 nu conferă niciuneia dintre instanțele judecătorești sesizate competența exclusivă pentru a stabili care este prima instanță sesizată. Oberlandesgericht Stuttgart a arătat că cererea referitoare la încredințare, introdusă în Spania de domnul Vallés Pérez în cursul lunii iunie 2007, se înscria în cadrul unei proceduri prin care se urmărește luarea unor măsuri provizorii, în timp ce cererea referitoare la încredințare, introdusă în Germania de doamna Purrucker la 20 septembrie 2007, constituia o acțiune pe fond. O astfel de acțiune și o procedură care vizează luarea unor măsuri provizorii ar avea drept obiect litigii diferite sau cereri diferite.

43 Printr-o ordonanță din 8 iunie 2009, Amtsgericht Stuttgart a solicitat părților să îi precizeze stadiul în care se afla procedura inițiată în Spania și le-a invitat să adopte o poziție cu privire la posibilitatea de a înainta Curții întrebarea preliminară privind stabilirea primei instanțe sesizate, conform articolului 104b din Regulamentul de procedură al Curții.

Procedura inițiată în Germania pentru a se obține exequatur*-ul hotărârii pronunțate de instanța judecătorească spaniolă*

44 Este vorba despre procedura care a dat naștere prezentei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare. Într-o primă etapă, domnul Vallés Pérez solicitase printre altele restituirea copilului Merlín și introdusese, cu titlu preventiv, o cerere de învestire cu formulă executorie a hotărârii pronunțate de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial. Într-o a doua etapă, acesta a solicitat în mod prioritar *exequatur*-ul acestei hotărâri. În consecință, Amtsgericht Stuttgart, printr-o hotărâre din 3 iulie 2008, și Oberlandesgericht Stuttgart, printr-o hotărâre din 22 septembrie 2008, adoptată în recurs, au acordat *exequatur*-ul hotărârii instanței judecătorești spaniole și i-au pus în vedere mamei că i se poate aplica o amendă în cazul în care nu s-ar conforma hotărârii menționate.

45 Bundesgerichtshof prezintă următorul rezumat al hotărârii pronunțate de Oberlandesgericht Stuttgart:

„Nu există niciun motiv care să se opună forței executorii a hotărârii pronunțate de tribunalul spaniol. Deși este vorba despre o măsură provizorie adoptată de tribunalul spaniol, articolul 2 punctul 4 din Regulamentul nr. 2201/2003 nu stabilește totuși nicio diferență în funcție de forma hotărârii judecătorești în cadrul recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești din alte state membre și impune doar existența unei «hotărâri judecătorești». Deși copiii comuni nu au fost ascultați de tribunalul spaniol, lipsa ascultării nu încalcă nicio normă fundamentală de procedură de drept german, și aceasta cu atât mai mult cu cât, la data hotărârii, copiii erau doar în vârstă de un an și jumătate. Certificatul tribunalului spaniol, eliberat în temeiul articolului 39 din Regulamentul nr. 2201/2003, elimină dubiile formulate de pârâtă, ca urmare a introducerii tardive a acțiunii pe fond, privind forța executorie a hotărârii judecătorești spaniole. De asemenea, nu există nici vreun motiv de refuz al recunoașterii hotărârii în sensul articolului 23 din Regulamentul nr. 2201/2003. Mai precis, nu s-a evidențiat

nicio încălcare a ordinii publice germane; dreptul la apărare a fost respectat prin convocarea pârâtei la ședință. Faptul că aceasta nu a asistat personal la ședință, ci s-a limitat să fie reprezentată de avocatul său este rezultatul propriei decizii. În procedura de recunoaștere și de executare, instanța sesizată nu poate efectua o modificare pe fond a cauzei referitoare la încredințare, soluționată în Spania."

46 În recursul pe care l-a prezentat la Bundesgerichtshof, doamna Purrucker contestă hotărârea pronunțată de Oberlandesgericht Stuttgart la 22 septembrie 2008 pentru motivul că, în conformitate cu articolul 2 punctul 4 din Regulamentul nr. 2201/2003, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțe judecătorești din alte state membre nu se aplică în privința măsurilor provizorii în sensul articolului 20 din regulamentul menționat, întrucât acestea nu pot fi calificate drept hotărâri judecătorești în materie de răspundere părintească.

Decizia de trimitere și întrebarea preliminară

47 Bundesgerichtshof arată că problema dacă dispozițiile articolului 21 și următoarele din Regulamentul nr. 2201/2003 se aplică și măsurilor provizorii în sensul articolului 20 din acest regulament sau doar hotărârilor judecătorești pronunțate pe fond face obiectul unor dezbateri în doctrină și nu a fost soluționată definitiv în jurisprudență.

48 Conform unei prime teze, măsurile provizorii în sensul articolului 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 ar fi în principiu excluse din domeniul de aplicare al dispozițiilor privind recunoașterea și executarea, astfel cum sunt prevăzute la articolul 21 și următoarele din acest regulament. Articolul 20 din regulamentul menționat nu ar cuprinde

decât o simplă normă de competență. Hotărârea din 2 aprilie 2009, A (C-523/07, Rep., p. I-2805, punctul 46 și următoarele), ar putea susține această teză, în măsura în care prevede că măsurile provizorii în înțelesul articolului 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie să aibă un caracter temporar, punerea lor în aplicare și natura lor obligatorie fiind determinate în conformitate cu dreptul intern. Dacă aceasta ar fi situația, recursul formulat de doamna Purrucker ar trebui admis.

49 Conform anumitor teze, domeniul de aplicare al articolului 2 punctul 4 din Regulamentul nr. 2201/2003 s-ar extinde la măsurile provizorii luate de instanța competentă în cadrul acțiunii pe fond, în măsura în care dreptul la apărare este respectat cel puțin *a posteriori*. Acest principiu ar corespunde jurisprudenței Curții conform căreia ascultarea *a posteriori* este suficientă în vederea garantării unui proces echitabil (Hotărârea din 16 iunie 1981, Klomps, 166/80, Rec., p. 1593). Alte teze ar limita aplicarea Regulamentului nr. 2201/2003 la măsurile provizorii care au fost adoptate eventual în cadrul unei proceduri contradictorii, cu respectarea dreptului la apărare.

50 În aceste două ultime ipoteze, soluționarea favorabilă a recursului ar depinde de aspectul dacă, în cursul procedurii în urma căreia a fost adoptată măsura provizorie, doamna Purrucker a beneficiat în mod real de dreptul de a fi ascultată. Or, potrivit instanței de trimitere, un răspuns afirmativ la această întrebare este susținut de faptul că partea interesată a fost convocată la ședință, a fost reprezentată de un avocat în cadrul ședinței și că vârsta copiilor acesteia nu permitea obținerea niciunei informații suplimentare în urma ascultării lor.

51 În sfârșit, s-ar susține și teza potrivit căreia toate măsurile provizorii sunt reglementate de sistemul Regulamentului nr. 2201/2003. Pe de o parte, măsurile provizorii adoptate în temeiul articolului 20 din acest regulament ar fi considerate hotărâri judecătorești în sensul articolului 2 punctul 4 din regulamentul menționat, cărora li se aplică dispozițiile articolului 21 și următoarele din același regulament referitoare la recunoaștere și la executare. Pe de altă parte, susținătorii acestei teze ar invoca chiar argumentul potrivit căruia, deși măsurile provizorii în sensul articolului 20 din

Regulamentul nr. 2201/2003 nu ar fi cuprinse în definiția noțiunii „hotărâre judecătorească", prevăzută la articolul 2 punctul 4 din acest regulament, dispozițiile articolului 21 și următoarele din acest regulament, referitoare la recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate în alte state membre, s-ar aplica totuși unor astfel de măsuri. Conform unei asemenea teze, articolul 21 și următoarele, menționate mai sus, s-ar aplica în mod cert în privința măsurii provizorii adoptate de instanța judecătorească spaniolă, iar recursul ar trebui respins.

52 Bundesgerichtshof arată că hotărârea instanței judecătorești spaniole nu încalcă ordinea publică germană.

53 Având în vedere aceste elemente, Bundesgerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Dispozițiile articolului 21 și următoarele din [R]egulamentul [nr. 2201/2003], referitoare la recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești din alte state membre potrivit articolului 2 punctul 4 din [R]egulamentul [nr. 2201/2003], sunt aplicabile și măsurilor provizorii executorii, în sensul articolului 20 din [R]egulamentul [nr. 2201/2003], referitoare la încredințare?"

Procedura în fața Curții

54 Conform articolului 54a din Regulamentul de procedură, judecătorul raportor și avocatul general i-au solicitat doamnei Purrucker să transmită Curții hotărârile din 8 decembrie 2008, din 14 mai 2009 și din 8 iunie 2009, la care se face referire la punctele 41-43 din prezenta hotărâre și pe care le-a menționat doamna Purrucker în observațiile sale.

55 A rezultat din observațiile prezentate că, într-adevăr, doar doamna Purrucker și guvernul spaniol cunoșteau motivarea hotărârii pronunțate de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial din 8 noiembrie 2007, în special în ceea ce privește competența instanței judecătorești spaniole. Mai multe guverne care au prezentat observații au propus un răspuns la întrebarea preliminară întemeiat pe o presupunere privind această competență, în timp ce Comisia Europeană a avut în vedere diferite ipoteze.

56 Atunci când hotărârea menționată, anexată la observațiile formulate de doamna Purrucker, a fost notificată persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, Curtea le-a invitat pe acestea din urmă să adopte din nou o poziție în scris asupra întrebării preliminare, având în vedere punctul 3 din hotărârea menționată, reprodus la punctul 36 din prezenta hotărâre. Pe de altă parte, Curtea a invitat guvernul spaniol să furnizeze diverse precizări referitoare la procedura de luare a unor măsuri provizorii în cauze precum acțiunea principală.

Cu privire la întrebarea preliminară

57 Prin întrebarea formulată, Bundesgerichtshof solicită să se stabilească dacă dispozițiile articolului 21 și următoarele din Regulamentul nr. 2201/2003 se aplică și în privința unor măsuri provizorii executorii, în sensul articolului 20 din acest regulament, în materia încredințării.

58 Pertinența acestei întrebări a fost contestată, pe de o parte, pentru motivul că măsurile provizorii în discuție în acțiunea principală nu ar intra în domeniul de aplicare al articolului 20 din regulamentul menționat, din moment ce acestea ar fi fost adoptate de o instanță judecătorească competentă pe fond și, pe de altă parte, pentru motivul că, inclusiv în situația în care măsurile respective ar fi fost adoptate de o instanță judecătorească necompetentă pe fond, acestea nu ar putea în orice caz să intre în domeniul de aplicare al acestei dispoziții în ceea ce îl privește pe copilul Merlín, întrucât acesta nu era prezent în Spania în momentul la care s-a pronunțat Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial.

59 Aceste contestații contradictorii atestă necesitatea de a nu limita interpretarea articolului 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 la efectele unei hotărâri judecătorești care intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții, ci de a examina de asemenea care sunt hotărârile care intră în domeniul de aplicare al respectivei dispoziții.

60 Articolul 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 este ultimul articol din capitolul II din acest regulament, referitor la competență. Acesta nu face parte dintre articolele care reglementează în mod specific competența în materie de răspundere părintească, ce constituie secțiunea 2 din acest capitol, ci face parte din secțiunea 3 din acesta, intitulată „Dispoziții comune".

61 Din poziția acestei dispoziții în structura Regulamentului nr. 2201/2003 rezultă că respectivul articol 20 nu poate fi considerat o dispoziție de stabilire a instanței competente pe fond în sensul acestui regulament.

62 Această constatare este susținută de modul de formulare a articolului 20 menționat care se limitează să prevadă că, în caz de urgență, dispozițiile Regulamentului nr. 2201/2003 „nu împiedică" instanțele judecătorești dintr-un stat membru să ia anumite măsuri provizorii sau asiguratorii prevăzute de dreptul acestui stat membru, chiar dacă, în temeiul acestui regulament, o instanță judecătorească dintr-un alt stat

membru este competentă pentru soluționarea cauzei pe fond. De asemenea, considerentul (16) al regulamentului menționat prevede că acesta „nu împiedică" adoptarea unor astfel de măsuri.

63 Rezultă din aceasta că articolul 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 nu se poate aplica decât în privința unor măsuri adoptate de instanțe judecătorești care nu își întemeiază competența, cu privire la răspunderea părintească, pe unul dintre articolele cuprinse în capitolul II secțiunea 2 din acest regulament.

64 În consecință, nu doar natura măsurilor care pot fi adoptate de instanță – măsuri provizorii sau asiguratorii în raport cu hotărâri judecătorești pronunțate pe fond – este cea care determină dacă aceste măsuri pot intra în domeniul de aplicare al articolului 20 din regulamentul menționat, ci chiar, în special, faptul că acestea au fost adoptate de o instanță judecătorească a cărei competență nu se întemeiază pe o altă dispoziție din același regulament.

65 Acțiunea principală evidențiază că nu este întotdeauna ușor, pe baza lecturii unei hotărâri, să se califice în această privință hotărârea adoptată de o instanță judecătorească în sensul articolului 2 punctul 1 din Regulamentul nr. 2201/2003. Astfel, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial constată că recursul se întemeiază pe dreptul material spaniol avut în vedere, pe Convenția de la Haga din 1980, precum și pe regulamentul menționat și pe Acordul dintre Regatul Spaniei și Republica Federală Germania din 14 noiembrie 1983 privind competența instanțelor judecătorești spaniole. Dintre aceste dispoziții, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial pare să își întemeieze competența mai ales pe articolul 769 alineatul 3 din Codul de procedură civilă spaniol și pe articolul 1 din Convenția de la Haga din 1980. În ceea ce privește faptele care pot justifica respectiva competență în raport cu aceste dispoziții, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial face referire atât la reședința părinților, la ultimul domiciliu familial, la reședința obișnuită a minorului până la plecarea sa în Germania, la naționalitatea reclamantului, la reședința sa obișnuită în Spania și la faptul că este vorba despre prima procedură introdusă în această cauză în Spania. În sfârșit, instanța judecătorească respectivă menționează opinia Ministerului Public care, independent de elementele

deja precizate, ia în considerare faptul că actul notarial a fost încheiat în Spania și împrejurarea că nașterea copilului Merlín a avut loc în Spania.

66 Se constată că majoritatea faptelor menționate de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial nu corespund unor criterii pe care se poate întemeia o competență în conformitate cu articolele 8-14 din Regulamentul nr. 2201/2003. Cu privire la faptele care corespund criteriilor menționate la articolele 8, 9 și 10 din regulamentul menționat, pe care se poate întemeia o astfel de competență, și anume reședința obișnuită a minorului și fosta sa reședința obișnuită, acestea nu permit să se identifice în temeiul căreia dintre cele trei dispoziții menționate această instanță judecătorească s-ar fi declarat competentă, dacă ar fi fost cazul, conform acestui regulament.

67 Astfel cum atestă observațiile depuse la Curte și dificultățile întâmpinate de persoanele interesate care au prezentat observații de a propune un răspuns la întrebarea preliminară, din ansamblul acestor elemente rezultă o mare incertitudine, în urma lecturii hotărârii judecătorești pronunțate de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, în ceea ce privește recunoașterea de către acesta din urmă a supremației Regulamentului nr. 2201/2003 față de celelalte dispoziții menționate în hotărârea respectivă și aplicarea regulamentului la situația de fapt din cauză.

68 În opinia guvernului ceh, principiul încrederii reciproce, care stă la baza Regulamentului nr. 2201/2003, impune, în lipsa unei prevederi exprese potrivit căreia o hotărâre judecătorească ar intra în domeniul de aplicare al articolului 20 din acest regulament, să se prezume că o instanță judecătorească ce adoptă o hotărâre este competentă în sensul regulamentului menționat. În schimb, în opinia doamnei Purrucker și a guvernului german, lipsa unei precizări cu privire la existența unei competențe în sensul Regulamentului nr. 2201/2003 ar trebui dimpotrivă să determine aplicarea unei prezumții în sensul că hotărârea menționată este o măsură care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din regulamentul respectiv.

69 În această privință, trebuie amintit că, în măsura în care face parte din dreptul Uniunii, Regulamentul nr. 2201/2003 prevalează asupra dreptului național. Pe de altă parte, acesta prevalează asupra majorității convențiilor internaționale care se referă la materiile pe care acesta le reglementează în condițiile prevăzute la articolele 59-63 din regulamentul menționat.

70 Astfel cum rezultă din considerentul (2) al Regulamentului nr. 2201/2003, principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judiciare este piatra de temelie pentru crearea unui veritabil spațiu judiciar.

71 Conform considerentului (21) al regulamentului menționat, această recunoaștere ar trebui să se întemeieze pe principiul încrederii reciproce.

72 Această încredere reciprocă este cea care a permis instituirea unui sistem obligatoriu de competențe, pe care toate instanțele judecătorești care intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 2201/2003 sunt obligate să îl respecte și renunțarea corelativă de către statele membre la normele lor interne de recunoaștere și de *exequatur* în favoarea unui mecanism simplificat de recunoaștere și de executare a hotărârilor judecătorești pronunțate în cadrul unor proceduri în materia răspunderii părintești (a se vedea, prin analogie, în legătură cu procedurile de insolvabilitate, Hotărârea din 2 mai 2006, Eurofood IFSC, C-341/04, Rec., p. I-3813, punctul 40).

73 Este inerent acestui principiu al încrederii reciproce că instanța judecătorească dintr-un stat membru sesizată cu o cerere în materia răspunderii părintești își verifică competența în raport cu articolele 8-14 din Regulamentul nr. 2201/2003 (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Eurofood IFSC, citată anterior, punctul 41) și că rezultă în mod clar din hotărârea pronunțată de respectiva instanță judecătorească că aceasta din urmă a înțeles să se supună normelor de competență direct aplicabile, prevăzute de regulamentul menționat, sau că s-a pronunțat conform acestor norme.

74 În schimb, astfel cum prevede articolul 24 din regulamentul menționat, instanțele judecătorești din celelalte state membre nu pot controla aprecierea efectuată de prima instanță judecătorească în privința competenței sale.

75 Această interdicție nu aduce atingere posibilității unei instanțe judecătorești, căreia îi este supusă o hotărâre ce nu cuprinde elemente care atestă în mod indubitabil competența pe fond a instanței judecătorești de origine, de a verifica dacă rezultă din hotărârea respectivă că această din urmă instanță judecătorească a înțeles să își întemeieze competența pe o dispoziție din Regulamentul nr. 2201/2003. Astfel, așa cum a subliniat avocatul general la punctul 139 din concluzii, o astfel de verificare nu constituie un control al competenței instanței judecătorești de origine, ci doar identificarea temeiului pe baza căruia instanța judecătorească s-a considerat competentă.

76 Rezultă din aceste elemente că, atunci când competența pe fond, conform Regulamentului nr. 2201/2003, a unei instanțe judecătorești care a adoptat măsuri provizorii nu rezultă în mod vădit din elementele hotărârii adoptate sau atunci când această hotărâre nu conține o motivare lipsită de orice ambiguitate privind competența pe fond a acestei instanțe judecătorești, prin referire la unul dintre criteriile de competență prevăzute la articolele 8-14 din acest regulament, se poate concluziona că hotărârea respectivă nu a fost adoptată conform normelor de competență prevăzute de regulamentul amintit. Totuși, această hotărâre poate fi examinată în raport cu articolul 20 din regulamentul menționat, pentru a verifica dacă intră în domeniul de aplicare al respectivei dispoziții.

77 Astfel, articolul 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede respectarea mai multor condiții. Așa cum a precizat Curtea, instanțele judecătorești vizate la articolul 20 alineatul (1) din regulamentul menționat nu sunt autorizate să ia măsuri provizorii sau asiguratorii decât cu condiția de a respecta trei cerințe cumulative, și anume:

— măsurile în cauză trebuie să fie urgente;

— acestea trebuie să fie luate cu privire la persoanele sau la bunurile prezente în statul membru unde se află instanțele judecătorești respective și

— acestea trebuie să fie de natură provizorie (Hotărârea A, citată anterior, punctul 47, și Hotărârea din 23 decembrie 2009, Detiček, C-403/09 PPU, Rep., p. I-12193, punctul 39).

78 Din aceasta rezultă că orice hotărâre cu privire la care nu rezultă că a fost adoptată de o instanță judecătorească competentă sau pretins competentă pe fond nu intră în mod necesar în domeniul de aplicare al articolului 20 din Regulamentul nr. 2201/2003, ci intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții doar dacă îndeplinește condițiile prevăzute de aceasta.

79 Cu privire la efectele unei măsuri care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din regulamentul menționat, Curtea s-a pronunțat în sensul că, întrucât această măsură fusese adoptată în temeiul dispozițiilor de drept național, caracterul său obligatoriu trebuia să decurgă din legislația națională în cauză (Hotărârea A, citată anterior, punctul 52).

80 Articolul 20 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede, pe de altă parte, că măsurile luate în conformitate cu articolul 20 alineatul (1) din acest regulament încetează să producă efecte atunci când instanța din statul membru competentă în temeiul prezentului regulament pentru soluționarea cauzei pe fond a luat măsurile pe care le consideră corespunzătoare.

81 Rezultă din caracterul obligatoriu și direct aplicabil al Regulamentului nr. 2201/2003 și din modul de formulare a articolului 20 din acesta că o măsură care intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții poate fi opusă, în statul membru în care se află instanța judecătorească ce a adoptat hotărârea, unei hotărâri anterioare adoptate de o instanță judecătorească dintr-un alt stat membru competentă pe fond. În schimb, o hotărâre care nu intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din regulamentul

menționat pentru motivul că nu respectă condițiile prevăzute de această dispoziție nu poate prevala asupra unei astfel de hotărâri anterioare (a se vedea situația avută în vedere în Hotărârea Detiček, citată anterior, în special punctul 49).

82 Cu privire la efectul unei hotărâri care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 în statele membre diferite de cel în care se află instanța judecătorească care a adoptat-o, Comisia și mai multe state membre au susținut că măsurile care intră în domeniul de aplicare al acestui articol 20 ar trebui să poată beneficia de sistemul de recunoaștere și de executare prevăzut de regulamentul menționat. Acestea au menționat ipoteza unei deplasări a persoanelor sau a bunurilor după ce instanța judecătorească s-a pronunțat ori ipoteza unui accident sau a unei boli a copilului, care necesită autorizarea unei persoane aflate în alt stat membru.

83 Totuși, trebuie să se considere, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 172-175 din concluzii, că sistemul de recunoaștere și de executare prevăzut de Regulamentul nr. 2201/2003 nu este aplicabil în privința unor măsuri care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din acesta.

84 Astfel, legiuitorul Uniunii nu a dorit o astfel de aplicabilitate. După cum rezultă din Expunerea de motive la propunerea Comisiei din 2002 care a condus la adoptarea Regulamentului nr. 2201/2003 [documentul COM(2002) 222 final], articolul 20 alineatul (1) din acest regulament își are originea în articolul 12 din Regulamentul nr. 1347/2000, care reia dispozițiile articolului 12 din Convenția de la Bruxelles II. Expunerea de motive la propunerea Comisiei din 1999 care a condus la adoptarea Regulamentului nr. 1347/2000 [documentul COM(1999) 220 final] și raportul Borrás privind Convenția Bruxelles II indică ambele în termeni identici, în ceea ce privește aceste articole, că „norma cuprinsă în acest articol limitează efectele teritoriale ale măsurilor la statul în care acestea au fost adoptate”.

85 Raportul Borrás subliniază în această privință diferența de redactare care există între articolul 12 din Convenția de la Bruxelles II și articolul 24 din Convenția de la Bruxelles, constând în faptul că „măsurile vizate la articolul 24 din aceasta din urmă [...] se limitează la materiile care intră în domeniul de aplicare al convenției și [...] au, în schimb, efecte extrateritoriale". Rezultă din comparația cu respectiva Convenție de la Bruxelles că autorii Convenției de la Bruxelles II intenționau să stabilească o legătură între materiile care pot face obiectul măsurilor provizorii și efectul teritorial al acestor măsuri.

86 Această legătură poate fi explicată prin riscul unor eludări ale normelor cuprinse în alte reglementări ale Uniunii, în special în Regulamentul nr. 44/2001. Astfel, așa cum se subliniază atât în Expunerea de motive la propunerea Comisiei din 1999 care a condus la adoptarea Regulamentului nr. 1347/2000, cât și în raportul Borrás, măsurile provizorii prevăzute la articolul 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 se raportează atât la persoane, cât și la bunuri și includ, în consecință, materii neacoperite de acest din urmă regulament. Aplicarea sistemului de recunoaștere și de executare prevăzut de Regulamentul nr. 2201/2003 ar permite, așadar, recunoașterea și executarea, în alte state membre, a unor măsuri care se referă la materii neacoperite de acest regulament și care ar fi putut fi adoptate, de exemplu, cu încălcarea normelor care prevăd competența specială sau exclusivă a altor instanțe judecătorești în temeiul Regulamentului nr. 44/2001.

87 Textul Regulamentului nr. 2201/2003 nu atestă în niciun mod intenția de a respinge explicațiile cuprinse în aceste lucrări pregătitoare în ceea ce privește efectele măsurilor care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din acest regulament. Dimpotrivă, poziția acestei dispoziții în regulamentul respectiv și expresia „nu împiedică", cuprinsă la articolul 20 alineatul (1) și în considerentul (16) al regulamentului menționat, evidențiază că măsurile care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 menționat nu fac parte din hotărârile judecătorești adoptate conform normelor de competență prevăzute de același regulament și care beneficiază, așadar, de sistemul de recunoaștere și de executare instituit prin acesta.

88 Împotriva acestei concluzii nu se poate invoca argumentul întemeiat pe articolul 11 alineatul (1) din Convenția de la Haga din 1996. Conform acestei dispoziții, „[î]n toate cazurile de urgență, autoritățile din orice stat contractant, pe al cărui teritoriu se află copilul sau bunurile sale, au competență de a lua măsurile necesare de protecție".

89 Astfel cum subliniază guvernul german în observațiile sale scrise, două diferențe importante disting articolul 11 alineatul (1) din Convenția de la Haga din 1996 de articolul 20 din Regulamentul nr. 2201/2003. Mai întâi, articolul 11 din această convenție este în mod vădit conceput ca o normă de competență și, din punct de vedere structural, figurează în lista dispozițiilor de acest tip, ceea ce nu este cazul articolului 20 din acest regulament, astfel cum s-a arătat la punctul 61 din prezenta hotărâre.

90 Pe de altă parte, deși Convenția de la Haga din 1996 prevede recunoașterea și executarea măsurilor adoptate conform articolului 11 din aceasta, trebuie amintit că dispozițiile prevăzute de această convenție, în special articolul 23 alineatul (2) litera (a) din aceasta din urmă, privitor la recunoaștere, și articolul 26 alineatul (3), privitor la executare, care face trimitere la articolul 23 alineatul (2) menționat, permit controlul competenței internaționale a instanței care a adoptat măsura. Nu aceasta este situația în sistemul de recunoaștere și de executare prevăzut de Regulamentul nr. 2201/2003, întrucât articolul 24 din acesta interzice controlul competenței instanței judecătorești din statul membru de origine.

91 Astfel cum a subliniat în cursul ședinței guvernul Regatului Unit, a admite recunoașterea și executarea unor măsuri care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 în orice alt stat membru, inclusiv în statul care are competența pe fond, ar crea în plus un risc de eludare a normelor de competență prevăzute de acest regulament și de „forum shopping", ceea ce ar fi

contrar obiectivelor urmărite de regulamentul menționat și în special luării în considerare a interesului superior al copilului prin adoptarea deciziilor care îl privesc de instanța judecătorească apropiată geografic de reședința sa obișnuită, considerată de legiuitorul Uniunii ca fiind în situația cea mai adecvată pentru a aprecia măsurile care trebuie adoptate în interesul copilului.

92 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 176 din concluzii, faptul că anumite măsuri care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din Regulamentul nr. 2201/2003 nu beneficiază de sistemul de recunoaștere și de executare prevăzut de acesta nu împiedică totuși orice recunoaștere și orice executare a acestor măsuri într-un alt stat membru. Astfel, pot fi utilizate alte instrumente internaționale sau alte legislații naționale, cu respectarea regulamentului menționat.

93 Pe de altă parte, Regulamentul nr. 2201/2003 nu prevede doar norme privind competența instanțelor judecătorești, precum și recunoașterea și executarea hotărârilor acestora, ci și o cooperare între autoritățile centrale ale statelor membre în materia răspunderii părintești. O astfel de cooperare trebuie să poată fi realizată în vederea acordării de asistență, cu respectarea regulamentului menționat și a legislațiilor naționale, în ipotezele excepționale de urgență precum cele prevăzute la punctul 82 din prezenta hotărâre.

94 La punctul 42 din Hotărârea Detiček, citată anterior, Curtea a definit noțiunea „urgență” cuprinsă la articolul 20 din Regulamentul nr. 2201/2003, ca raportându-se deopotrivă la situația în care se găsește copilul și la imposibilitatea practică de a formula cererea privind răspunderea părintească în fața instanței judecătorești competente pentru a soluționa cauza pe fond.

95 În această privință, trebuie amintit că, deși modalitățile concrete de manifestare a dreptului pârâtului de a fi ascultat pot varia în funcție de eventuala urgență pentru a soluționa litigiul, orice restricție în exercitarea acestui drept trebuie să fie justificată în mod corespunzător și să fie însoțită de garanții procedurale care să asigure persoanelor vizate de o asemenea procedură o modalitate efectivă de a contesta măsurile adoptate în regim de urgență (a se vedea, prin analogie, în legătură cu procedurile de insolvabilitate, Hotărârea Eurofood IFSC, citată anterior, punctul 66).

96 Nu se contestă că, în acțiunea principală, doamna Purrucker a fost ascultată de Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial înainte ca acesta să adopte măsurile provizorii. În schimb, din explicațiile guvernului spaniol privind procedura principală, furnizate drept răspuns la solicitarea Curții, rezultă că:

— nu există niciun recurs formulat împotriva hotărârii judecătorești privind măsurile provizorii, astfel încât pârâtul nu poate să obțină modificarea hotărârii prin care se adoptă măsurile respective decât în cursul procedurii pe fond subsecvente sau introduse concomitent cu cererea privind măsurile provizorii;

— orice parte poate sesiza instanța cu o cerere pe fond, atât cea care a solicitat măsuri provizorii, cât și cea care nu le-a solicitat;

— în cazul unor măsuri provizorii prealabile unei cereri pe fond, efectele acestora nu se mențin decât dacă cererea principală este prezentată în instanță în termen de 30 de zile de la data adoptării măsurilor;

— atunci când anumite măsuri provizorii au fost solicitate anterior unei cereri pe fond, cererea principală este prezentată la instanța judecătorească competentă din punct de vedere teritorial, care poate să fie sau poate să nu fie aceeași ca instanța judecătorească ce a dispus măsurile provizorii prealabile;

— numai în cazul în care se declară eventual apel împotriva hotărârii judecătorești prin care se soluționează fondul cauzei în primă instanță, este posibil să se supună problema competenței unei alte instanțe judecătorești și

— este dificil să se prevadă perioada care poate trece în medie între hotărârea judecătorească prin care se dispun măsuri provizorii și o hotărâre pronunțată în recurs de o instanță diferită.

97 Având în vedere importanța măsurilor provizorii – indiferent dacă sunt adoptate de o instanță competentă sau necompetentă pe fond – care pot fi dispuse în materia răspunderii părintești, în special având în vedere consecințele posibile ale acestora asupra copiilor de vârstă mică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 2008, Rinau, C-195/08 PPU, Rep., p. I-5271, punctul 81), mai ales în ceea ce privește gemeni separați unul de altul, și ținând cont de faptul că instanța judecătorească care a adoptat măsurile a eliberat, dacă a fost cazul, un certificat conform articolului 39 din Regulamentul nr. 2201/2003, deși validitatea măsurilor provizorii avute în vedere de acest certificat este condiționată de introducerea unei acțiuni pe fond în termen de 30 de zile, este necesar ca o persoană vizată de o astfel de procedură, chiar dacă a fost ascultată de instanța judecătorească care a adoptat măsurile, să poată lua inițiativa de a formula o cale de atac împotriva hotărârii prin care s-au pronunțat aceste măsuri provizorii pentru a contesta, la o instanță judecătorească diferită de cea care a adoptat măsurile respective și care să se pronunțe într-un termen scurt, în special competența pe fond pe care și-ar fi declarat-o instanța judecătorească care a adoptat măsurile provizorii sau, dacă nu rezultă din hotărâre că instanța judecătorească ar fi competentă sau s-ar fi declarat competentă pe fond în temeiul acestui regulament, respectarea condițiilor stabilite la articolul 20 din regulamentul menționat și amintite la punctul 77 din prezenta hotărâre.

98 Acest recurs ar trebui să poată fi declarat fără a se aduce atingere acceptării de către persoana care formulează recursul a competenței pe fond pe care și-ar fi declarat-o eventual instanța judecătorească care a adoptat măsurile provizorii.

99 Revine instanței naționale obligația de a aplica, în principiu, dreptul său național, asigurând în același timp deplina eficacitate a dreptului Uniunii, ceea ce o poate determina să elimine, dacă este cazul, o normă națională care se opune acestuia sau să interpreteze o normă națională care a fost elaborată avându-se în vedere numai o situație strict internă, în scopul de a o aplica la situația transfrontalieră în discuție (a se vedea în special în acest sens Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal, 106/77, Rec., p. 629, punctul 16, Hotărârea din 19 iunie 1990, Factortame și alții, C-213/89, Rec., p. I-2433, punctul 19, Hotărârea din 20 septembrie 2001, Courage și Crehan, C-453/99, Rec., p. I-6297, punctul 25, Hotărârea din 17 septembrie 2002, Muñoz și Superior Fruiticola, C-253/00, Rec., p. I-7289, punctul 28, precum și Hotărârea din 8 noiembrie 2005, Leffler, C-443/03, Rec., p. I-9611, punctul 51).

100 Având în vedere ansamblul acestor considerații, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată în sensul că dispozițiile articolului 21 și următoarele din Regulamentul nr. 2201/2003 nu se aplică în privința măsurilor provizorii în materia încredințării, care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din regulamentul menționat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

101 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Dispozițiile articolului 21 și următoarele din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 nu se aplică în privința măsurilor provizorii în materia încredințării, care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din regulamentul menționat.

Semnături